

BLOKKA 9: KIF L-GĦASAFAR JIEĦDU ҒSIEB IL-FRIEҒ

Ftit informazzjoni bażika: Uża stampi ta’ bejtiet, bajd u flieles ta’ għasafar varji, iddeskrivi lill-istudenti kif tidher il-bejta. Iddeskrivi l-forma tal-bajd u kif jidhru l-flieles, skont l-ispeċi. Tista’ wkoll iġġib bejta qadima fil-klassi, biex it-tfal jkunu jistgħu iħossu l-forma, qies u texture tal-bejta.

Problema dettaljata	Kemm hemm flieles fil-bejta? Kif jieħdu Ғsibhom il-ġenituri għasafar?	X’taġħmel jekk issib fellus?
Attivitajiet li jsiru barra	Waqт mixjiet fir-rebbiegħa f’park, ġnien fil-belt jew maṡġar, oqgħod attent tarax xi għasfur iġorr l-ikel għall-frieħ. Oqgħod ftit fil-kwiet, osserva l-imġieba tagħhom u isma l-ġajtiet tagħhom. Forsi tkun tista’ tara fejn hi l-bejta u tisma’ l-frieħ jaġħjtu għall-ikel. Isma l-ħoss high pitched li jaġħmlu l-frieħ. QATT THARES ĠEWWA BEJTA! HUWA ILLEGALI LI TTELLEF GĦASAFAR FIL-BEJTA. Tista’ tuża l-observation sheet biex tieħu noti. (S9/A/1)	Mawra (S9/B/1) sa faċilita’ ta’ riabilitazzjoni tal-wildlife tista’ tgħin lit-tfal jiżviluppaw attitudnijiet piżitiivi lejn annimali salvaġġi u u ttihom informazzjoni bażika fuq kif tgħinhom. Tista’ wkoll tippjana mawra għand veterinary surgery.
Osservazzjonijiet u attivitajiet li jistgħu jsiru ġewwa		Ippreparaw għal mawra f faċilita’ ta’ riabilitazzjoni tal-wildlife u għamel intervista (S9/B/2): <ul style="list-style-type: none"> • Iċċekkja x’inhu l-għan tal-attivitа’ ta’ din il-faċilita’ billi żzur il-websajt tagħhom. • Oħloq lista ta’ mistoqsijiet li tixtieq issaqsi lill-impjegati tal-faċilita’. • Aghżel hames studenti li huma lesti jkunu ġurnalisti u li jistgħu joħolqu konverżazzjoni mal-impjegati tal-faċilita’. • Meta tiġu lura, ddiskutu dawn il-proċeduri (S9/B/3) – ir-regoli li għandek issegwi jekk issib ferħ li waqa’ mill-bejta. Elabora fuq dan billi tuża dak li diġa taf. • Tista wkoll tuża l-qafas li ssib fuq il-websajt Spring Alive (www.springalive.net)
Attivitajiet Artistiċi		Agħmel poster infromattiv jew oħloq struzzjonijiet verbali fejn tispjega x’għandhom jaġħmlu jekk isibu ferħ li waqa’ mill-bejta u aqsam dan mal-istudenti u għalliema oħra fl-iskola.
Attivitajiet lingwistiċi u ta’ kitba		Il-ħolqien ta’ intervisti. Kitba/editing tas-siltiet għall-poster jew/u struzzjonijiet verbali.

Sezzjoni S9/A/1:

Observation card: Flieles mitmugħin mill-ġenituri

Linji gwida għall-għalliema: *Oħroġ lill-istudenti għall-mixja f'xi park jew post barra. Osserva l-ispeċi li hemm u ara tismax għanjiet ta' għasafar. Iddiskuti kif l-għasafar jitingħu lill-flieles tagħhom. Tista' tuża l-vidjow ta' flieles li qed jiġu mitmugħa u ddeskrivi dak li qed jiġri lil tfal li huma visually impaired. Mal-istudenti li huma visually impaired tista' ssaqsi mistoqsijiet u tiegħu nota ta' dak li jwieġbu.*

X'se jkollok bżonn:

- observation card

Attivitajiet u mistoqsijiet:

1. Iprova isma il-ħsejjes li jagħmlu l-għasafar. Qed tisma għajti li huma storbuji u insistenti?
2. Mill-ħoss li qed jagħmlu, taħseb li huma għasafar kbar jew żgħar?
3. Tista' tisma xi flieles?
4. Jekk iva, taħseb li huma kwieti jew ħerqanin?
5. Waqfu jgħajtu kif ersaqt inti?
6. Qatt smajt dawn il-ħsejjes qabel?

Niddeskrivu l-imġieba tagħhom waqt li qed jieklu:

Ladarba l-bajd ifaqqas, il-ġenituri jkunu okkupati ħafna jitingħu u jrabbu l-flieles tagħhom. Ladarba jsibu l-ikel, l-għasafar itiru lura kemm-il darba lejn il-bejta biex jagħtu l-ikel lill-flieles tagħhom. Skont l-ispeċi, l-ikel. Jista' jkun insett żgħir jew xagħat miżmum sewwa f'munqar il-ġenitur, jew inkella ballun żgħir b'ħafna insetti li jkunu miżmuma f'ħalq il-ġenitur sakemm jasal fejn il-flieles.

Il-flieles ikunu fil-bejta, dejjem attenti, jistennew bil-ħerqa għall-ikla li jmiss. Kif jaraw xi ħadd mill-ġenituri tagħhom joqrob il-bejta, il-flieles jibdew jgħajtu kemm jifilħu, jitolbu għall-ikel. Huma u jgħajtu jkollhom ħalqhom miftuħin kbar u jibdew ibelblu (flutter) gwinħajhom biex jiġbdu l-attenzjoni tal-ġenitur tagħhom. Il-ġenitur jmur fuq wieħed mill-flieles, ipogġi munqaru f'ħalq il-fellus u jwaqqa' l-ikel hemmhekk. Kif jagħmel hekk, jerga jitlaq il-bejta mill-ewwel biex isib l-ikla li jmiss. Jiddependi mill-ispeċi, hemm ċerti

għasafar li jitingħu ż-żgħar tagħhom mingħajr ma jinżlu fil-bejta imma jibqu fl-arja huma u jitingħuhom. Il-ġenitur jitlaq il-bejta u jerġa jmur ifittex l-ikel. Dan il-proċess jirrepeti ruħu kemm-il darba matual il-ġurnata peress li l-flieles ikollhom bżonn ħafna ikel biex jieklu.

Sezzjoni S9/B/1:

Nippjanaw mawra sa' faċilita' ta' riabilitazzjoni tal-wildlife

Linji gwida għall-għalliema: *Jekk din l-attività' ssir fil-klassi, qis li l-istudenti computer-friendly assistive technologies għall-istudenti li huma visually impaired bħal per eżempju screen reading jew magnifying software. Inkella, dan ix-xogħol jista' jingħata bħala xogħol għad-dar biex b'hekk ikunu jistgħu jillestuh bil-kumditat' tagħhom minn fuq it-tgħamir elettroniku tagħhom u wara jgħibu t-tweġibiet tagħhom fil-klassi. Biex ma tkunx tajt xogħol żejjed, qassam il-mistoqsijiet inti bejn it-tfal.*

Dak li se jkollox bżonn:

- Kompjuter bl-internet connection
- Affarijiet li tkunu għartu għall-faċilita' ta' riabilitazzjoni (gazzetti, ikel, eċċ)

Attivitajiet u mistoqsijiet:

1. Għala se żżur?
2. Fejn hi l-eqreb faċilita' ta' riabilitazzjoni tal-wildlife?
3. Meta nistgħu nzuru faċilita' ta' riabilitazzjoni tal-wildlife?
4. Kif se naslu sal-faċilita' ta' riabilitazzjoni tal-wildlife?
5. X'għandna nieħdu magħna?
6. Kif se ndeffsu dak kollu li għarna?
7. Għandna bżonn xi għajnuna? Jekk iva, lil min se nsaqsu għall-għajnuna?

Sezzjoni S9/B/2

Intervista mal-impjegati li jaħdmu fil-facilita' ta' riabilitazzjoni tal-wildlife

Linji gwida għall-għalliema: Tista' titlob lit-tfal jippreparaw il-mistoqsijiet bħala xogħol tad-dar u mbagħad jiddiskutuhom fil-klassi. Tkun idea tajba li tgħammar lit-tfal b'recording devices, għax dan jgħin视角 jieħdu nota tat-twegibiet. Qis li t-tfal ikunu jafu jhaddmu t-tagħmir u li jkunu jafu x'għandhom jagħmlu jekk dan ma jaħdimx kif mistenni.

Affarijiet li tipprepara għall-intervista:

- X'tixtieq tkun taf?
- X'mistoqsijiet se ssaqsi biex issir taf?
- Min se jirrapreżetana waqt l-intervista?

X'għandek tagħmel jekk issib fellus li waqa' mill-bejta

Linji gwida għall-għalliema: *Hawn taħt tista' ssib ideat ta' x'tista' tagħmel jekk issib fellus li waqa' mill-bejta. Itlob lill-istudenti biex jagħzlu l-iktar azzjoni adattata mill-lista u ddiskutu.*

Inkella, saqsihom dawn il-mistoqsijiet u ara xi tkun it-twegiba spontanja tagħhom. Jekk tiġbor biżżejjed ideat, iġborhom f'diskussjoni u pprovi soluzzjoni.

Dak li tista' tagħmel:

- Ma nagħmlu xejn u nħallu n-natura tagħmel xogħolha.
- Niġbru l-għasfur u nieħdu magħna d-dar biex nieħdu ħsiebu.
- Nippruvaw nitimugħ b'dak li nsibu bl-akwata u wara npoġġuh lura fil-bejta.
- Niċċekjaw jekk għandux rix jew le.
- Jekk l-għasfur ikun miksi bir-rix, ma nagħmlu xejn u nħalluh hemm.
- Jekk m'għandux rix, nippruvaw insibu l-bejta u npoġġuh fiha.
- Nerġġhu npoġġu l-għasfur fil-bejta, nistennew jekk l-ġenituri jiġux lura.
- Mmorru kuljum biex naraw li l-għasfur ma reġax waqa' mill-bejta.
- Jekk ma nistgħux insibu l-bejta, nieħdu l-għasfur id-dar magħna biex nieħdu ħsiebu.
- Jekk ma nistgħux insibu l-bejta, incemplu l-facilita' ta' riabilitazzjoni tal-wildlife biex jiġu u jiġbru u jieħdu ħsieb l-għasfur.